Komu patří umělá inteligence?

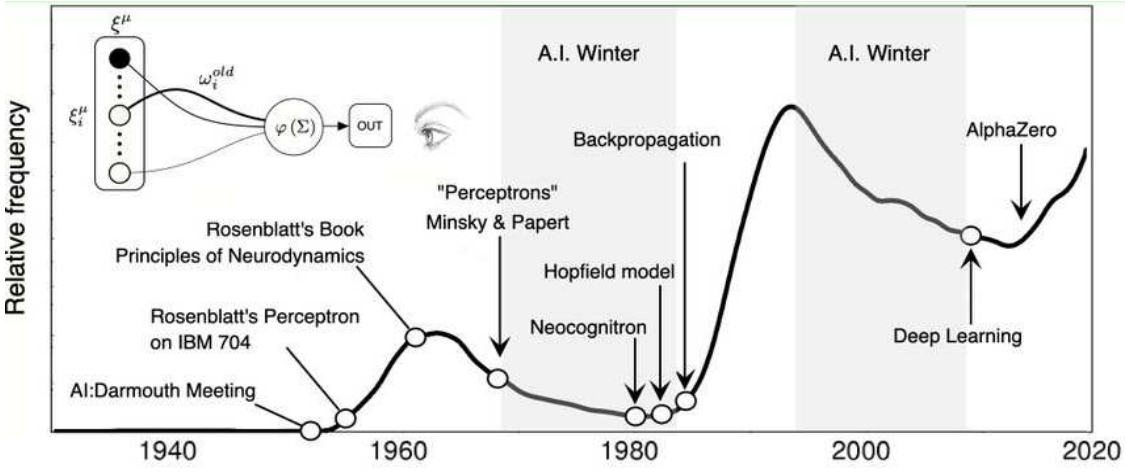
Algoritmy v éře monopolního kapitalismu

Úvod

- **Co je umělá inteligence?**
  - Systémy napodobující lidské kognitivní funkce (učení, řešení problémů, jazyk) pomocí dat a algoritmů?
  - To co „klasické“ strojové metody dosud nezvládaly – spíše hranice, než obor.
- **AI spíše komerční heslo, než technický prostředek**
  - Někdy se jako AI označuje jen jednoduchá automatizace, nebo aplikace existujících řešení.
  - *Různé názvy*: strojové učení, vidění, dobývaní znalostí, velké jazykové modely, hluboké učení, umělé neuronové sítě atd.
- **Není *dobro* ani *zlo* samo o sobě**
  - Jako každý jiný sociální jev
  - Katastrofismus ani techno-optimismus není na místě
  - Dopady určuje systém – *kapitalismus*

Historické okénko

- Historie umělé inteligence i umělých neuronových sítí
  - Od poloviny 20. století
  - Vlny nadšení – výrazná očekávání
  - „*AI zima*“ – útlum financování atd. – krize
- *Symbolické* vs. *konekcionistické* přístupy
  - Neuronové sítě, algoritmy zpětného šíření
  - Problém interpretace, zdůvodnění, reprezentace znalostí
- *Hluboké učení* v novém století - *GPU*
  - Zpracování obrazu: *konvoluční sítě*
  - Text: *Pozornost*, *transformery*, *velké jazykové modely* (LLM)

Charakter práce

- **Práce podle Marxe**:
  - *funkce lidského organismu… v podstatě vynakládání lidského **mozku, nervů**, svalů, smyslových orgánů atd.*
- **Živá vs. mrtvá práce**
  - Současná práce a práce ztuhlá ve výsledcích činnosti, výrobních prostředcích
  - Zhmotnění v kódu, modelech, výpočtech. Konkurence živé práci, pracovní síle.
- **Proč teď?**
  - Tlak na zvyšování produktivity práce v sektorech odolávajících automatizaci – *Baumolův paradox mezd neproduktivních činností* (v „deindustrializovaných společnostech“).
  - Nutnost investic při poklesu míry zisku (dříve „*Průmysl 4.0*“).
- **Dělba práce**
  - Možnost devalvace intelektuálních činností. Zvyšuje se závislost na technologických monopolech.
- **Efekt odcizení, fetišizace**
  - Od jazyku a myšlení, devalvace významu.
- **Ohrožení dělnické aristokracie**
  - Dosud chráněné vrstvy „bílých límečků“. Poradenství, programování, žurnalistika…
  - Destabilizace společnosti, ale AI umožňuje masovější a detailnější dohled nad prací, myšlením a spotřebou.

Akumulace kapitálu

- **Monopolizace** sil spojených s AI – jen korporace a státy
  - **Velká tréninková data** (nahromadění textů internetu, interních chatů, emailů, často bez souhlasu)
  - **Velký výpočetní výkon** (GPU-NVIDIA),
  - **Spotřeba energie** – nárůst spotřeby při tréninku na úroveň průmyslového odvětví
  - **Velké modely** (100GB, jednotky TB)
- **Financializace**
  - Hodnota založená na příslibu budoucího zisku, ne na reálných výsledcích
  - Spekulativní **bubliny** („*hype*“), mediální humbuk, *startupy* jako kasino, tlak akciových trhů na růst
- **Expanze kapitálu** do nových sfér
  - *Dohled a kontrola, řízení* – profilování, predikce chování
  - *Kolonizace pozornosti* – zahlcování generovaným obsahem, boj o pozornost (spamy, reklamy)
  - *Komerční zneužití jazyka* – jazyk podřízen reprodukci trénování a inference, ztráta komunikační role (AI spamy, články pro vyhledávače bez obsahu, generované komentáře – jazyk slouží k získání kliků, ne k porozumění).

Imperialismus

- **Personální propojení**
  - V dozorčích radách korporací – zástupci armády a tajných služeb.
  - Příklady z minulosti:
    - Sociální sítě, vyhledávače ovlivňovali společenské nálady - *barevné revoluce*
    - Edward Snowden a odhalení celosvětového sledování internetu NSA
- **Teritorialita**
  - Koncentrace znalostí, vyloučení z rozvoje, zákazy vývozu i prokázání úspěchu alternativních center
  - Deglobalizace, nerovnoměrný rozvoj
  - *DeepSeek* v ČLR narušil americký monopol, navíc zveřejnění modelu. Západní korporace/státy často blokují přístup k pokročilým AI modelům a technologiím z Číny s odůvodněním ‚bezpečnosti'.
- **Militarismus**
  - *Drony*, rozhodující samostatně o smrtících zásazích v podmínkách rušení komunikace
  - „*Dr. Divnoláska*" na nových základech
  - V ČR v podmínkách krize je nárůst armádních technologií nadějí průmyslníků, součástí militarizace (ve prospěch NATO a rozvíjení evropské války ve prospěch režimu Ukrajině)
  - Z *EU AI Act* jsou **vyjmuty** oblasti národní bezpečnosti, armáda a obrany…

Dialektika

- **Přeměna kvantita v kvalitu**
  - Nárůst výpočetního výkonu vedl k skoku ve schopnostech velkých jazykových modelů (koherentní texty, kreativní kombinace, analogie)
  - Nelinearita umožňuje modelovat kvalitu v mnohadimenzinálním prostoru – teorie katastrof
- **Rozpornost výrobních sil**
  - Potenciál osvobození: automatizace rutinní práce, demokratizace znalostí, nástroje tvorby (ale ztráta *„aury“* – Walter Benjamin)
  - Společenský charakter technologie (výsledek činnosti i vědomostí milionů lidí) versus soukromé vlastnictví.
  - Reálné nebezpečí nerovnosti, dohledu, odlidštění práce, manipulace. Zahlcení produktivních (spotřeba energie) a mentálních schopností (Spoléhání na AI překlady či souhrny místo vlastního čtení a kritické analýzy)
- **Materiálnost procesu**
  - Simulace reálných procesů matematickými postupy. Spotřeba reálné energie a zdrojů.
  - Informace mají objektivní/hmotný charakter.

Závěr

- Kapitalismus se potřebuje pro zisk rozvíjet obory, které přísluší už nové formaci
  - Dělá to ale vykořisťovatelským a utlačujícím způsobem
  - Stavění lidí proti výsledkům jejich činnosti
  - Zesilování rozporů kapitalismu (monopoly, nerovnosti, krize) i nerovnoměrný rozvoj center rozvoje.
- V tváří tvář koncentrované technické moci kapitálu je těžké udržet *třídní alternativu* nezávislou na kapitálu, kterou historicky představuje *strana*
  - vědomí, organizace, centrum zápasu
- Potenciály pro naší činnost?
  - Využití alternativních AI nástrojů pro osvětu, organizaci, překlady levicových textů
  - Boj proti masovému dohledu, manipulaci, cenzuře
  - Rizika vyplývající z užití prostředků kapitálu
- Otázka je komu slouží a kdo řídí AI
  - Bez překonání kapitalismu osvobozující potenciál zanikne v akumulaci peněz a moci, v kontrole a militarizaci.
- Vzpomínky na budoucnost
  - Kybernetické koncepce v socialistické vědě
  - Vědecko-technická revoluce
  - Návrhy a pokusy – *OGAS, Cybersyn,* Automatizované systémy řízení (*ASŘ)*